

Prava Pučka Sloboda

PREDPLATNA CIENA NA GOD. K 2
- NA PO GOD. 1 - POJEDINI BROJ 2 p.
PREDPLATA SE ŠALJE UREDNIŠTVU

izlazi svakog četvrtka

IZDAVATELJ, VLASTNIK I ODGO-
VORNI UREDNIK: VLAD. KULIĆ
- UVRSTBE PO CIENIKU ili POGODBI

God. I.

ŠIBENIK, 12. studenoga 1908. god.

Broj 29.

Evo zašto smo pobjedili na izborima.

Advokati i ostala gospoda, koja se kupe oko stola demokratskoga, danas su silno pokunjeni. Trude se da prikažu izbore kao pobjedu svoje demokratske stranke, ali im je trud uzaludan, jer se sunce ne može dlanom pokriti, niti se istina može tako lako pokopati.

Poraz, koga su onako sramotno doživili, bio je odlučni odgovor puka hrvatskoga na njihove laži i klevete, tako da svak razuman danas uvidja da su spomenuta gospoda za nesreću, a ne za sreću hrvatskog naroda.

Hrvati i Hrvatska.

Naša je zadaća bila uvijek, pa je i danas, da puk hrvatski upozna svoju zemlju, da ju ljubi i brani, da se ponosi i diči svojim milim hrvatskim imenom.

Je li to pravedno? Je li dobro? Ipak, vidite, taj naš rad nije po volji demokratskoj gospodi, jer ne priznaju da ima zemlja, koja je **samo** hrvatska, i da se može ikoji rodoljub zvati **samo** imenom Hrvata.

Evo kako oni o nama misle i pišu. Dalmacija, Istra, Banovina, Slavonija, Bosna i Hercegovina pokrajine su ujedno srbske i hrvatske. Po tom je jasno da oni ne priznavaju ikoju zemlju, koja je **samo** hrvatska, dočim naprotiv priznavaju zemlju, koja je izključivo srbska.

Naša stranka govorila je i govori: Kako braća Srbi imaju svoju zemlju, tako i mi Hrvati imamo svoju, oni svoju povjest imaju, a mi našu, oni svoju slavnu prošlost, svoje običaje, svoju kuću, a mi isto tako imamo.

Ova misao čista i pravična, svakomu pravom Hrvatima mora biti sveta. Za nesreću nas i braće Srba, demokratski advokati pobrkali su ovu misao, pa nepametno proglasili da izključivo hrvatskoga nema ništa, što je naravno Hrvatima smutilo i ogorčilo. Mi smo uvijek želili iskreni i bratski rad sa Srbima, ali ovo pisanje demokratske gospode idje baš za tim, da nas s njima svade, jer nepravedno pišu i govore, da Hrvati nemadu svoje kuće i svoga kraljevstva.

Ovo zatajivanje i satiranje hrvatskog imena, velikoj množini puka otvorila je oči, pa se pridružio našoj stranci, da ujedno s nama radi i misli na hrvatsku zemlju, od čega su ga

demokrati nastojali odvratiti. Evo jednog uzroka zašto smo mi pobjedili na izborima.

Talijanaši.

Netom se pojavila demokratska stranka, svom silom je napala na našu pravašku, klevetajući sve naše rodoljube svojim balavim i lažljivim jezikom. Oni su se nadali, da će to puno goditi talijanašima i da će se svi listom upisati u demokrate.

Naša stranka vodi borbu neumoljivu protiv talijanašima, koji namiguju Italiji i rade javno i tajno protiv Hrvatima. Naša stranka hoće da istjera svako službovanje u javnim uredima u talijanskom jeziku, jer ne će da se našem puku sudi u tom nerazumljivom i tuđim jeziku. Naravno je, da s toga talijanaši mrze na smrt našu stranku, jer ih istina peče, a ne će da znadu za pravednost.

To su uvidili demokratski advokati, pa talijanašima pružili prijateljsku ruku. Zvali su ih suzemljacima, dajući im neka prava na porabu jezika. Išli su i dalje. Zagođarali su, da im se dade jedan zastupnik na carevinskom vieću. Donapokon usvojili su i njihovu zastavu.

Sva ova popuštanja bila su očita nepravica protiv narodnom hrvatskom pravu, protiv puku, koji hoće da se jednom konačno otrese talijanaškog namećanja, protiv jeziku hrvatskom, koji mora sam gospodariti u svojoj kući.

Puk je uvidio, da su demokratska gospoda izdajice svoga roda i jezika, pak ih ostavlja, a pridružuje se svojoj miljenici, pravaškoj stranci. Nije dakle čudo, da je na izborima onako ošinuo demokrate, šaljući u sabor svoje prave prijatelje zastupnike, koji će odvažno braniti njegova prava. Evo, ovo je bio drugi uzrok naše pobjede.

Naš rad na izborima.

Naša stranka stupila je na izbore kako poštenjaci i junaci stupaju, vedra i visoka čela, boreći se jedino za pravo hrvatsko načelo a ne za kojekakove koristi ovoga ili onoga. Rad njezin nije bio ni prikriven ni pritajan, bio je otvorena knjiga za svakoga, jer naša stranka, kao pučka stranka, ne smije kriti puku ni što traži ni za čim idje.

To nam pokazuje njezin nauk, koji traži sreću hrvatske domovine i blagostanje hrvatskog naroda. U tomu, puče, izpunjuju se poleti tvoje duše i težnje tvoga mukotrpnog života. Ali, ako želiš do toga doći

sada ne stoj prekrštenih ruku.

Ne valja govoriti, nek radi za puk ovaj ili onaj, što je mene briga, šta ja mogu učiniti.

Ne, tako ne valja. Svak mora raditi koliko može, i tako će svi raditi. Ujedinjene sile stvaraju čudesa, a svi moraju biti za jednoga, kako je jedan za svijetu.

Rad, koga može svak izvršiti, nije težak, pače kad je dobre volje, lagan je. Neka svak po gradovima i selima prosvjetljuje one, koji za našu stranku ne znadu, one, koje su krivi poroci naveli na krivi put, one, koji još ne pojme što znači boriti se za Hrvatsku i za svoj mili hrvatski jezik. U svima pobuditi iskrenu ljubav prema majci domovini.

Vidiš, mili puče, sve to nije teško, ali valja se maknuti, da jedna misao zavlada celom našom domovinom, da jedno srce kuca za sreću tvoju, a ostalo će dati Bog i sreća junačka.

Dobrovoljni prinosi za širenje „Prave Pučke Slobode“.

Primili smo od gosp. K. S. iz Zadra K 50, koju svotu skupio je između svojih drugova.

Dok zahvaljujemo darovateljima, molimo prijatelje širom pokrajine, da sliede ovaj liepi primjer.

Prije skupljeno	K 495.
Danas	„ 50.
Ukupno	„ 545.

S ovom svotom predplatismo 273 siromašnija težaka u pokrajini.

Hrvati pravaši! Širite i pomažite „P. P. S.“ ovaj, neovisni i pravi pučki list.

Što je nova po svietu.

Hrvatska. Liepi su dani i nema još leda da nas i on ubija, ali su vremena sasvim mutna. Svaki je ozbiljan čovjek mislio, da će se naši vodje znati snaći, te da će ići putem događaja, koji se ne mogu promieniti bez krvoprolića. Nada se je izjalovila. Nekoji naši kolovodje izgubili glavu. Pripravni su sve počiniti, sa svakim se združiti, samo da u Hrvatskoj i uhvanja nestane u bolju njezinu budućnost. Pravaši čisto i

bistro očituju i pišu, da su zadovoljni sa pripojenjem Bosne, ako se ista združi sa Banovinom i sa ostalim hrvatskim zemljama. Drugi se samo izjavljaju, da se pripojenju Bosne opirati ne mogu i ne smjedu, a treći čekaju, što će odlučiti sastanak raznih vladara o Bosni. Ukupno pak sdruženje poslanika hrvatskog sabora, ili ti tako zvana koalicija, ne znade što bi. Ko da je glavu izgubila. Misli, govori i djeluje neizvjestno, neodlučno, nepametno. Takvim postupanjem nikomu neugadja i nepomaže, a hrvatskom i u obće slavenskom stanovištu šteti. Pripaljuje jednu svieću Bogu, drugu vragu, a mora biti svjestna, da tim koristi samo neprijatelju Hrvatske i Srbije i u obće svega slavenskog juga. Magjari i njihov sluga Rauch veseli, s jedne strane proganjaju, potvaraju i trpaju u tamnice nevine ljude, a s druge strane mame i mite nekoje nek nas zavedaju, da se medjusobno koljemo, a na njihovu korist. Hoće li im to poći za rukom? Bojimo se da hoće, jer mnogi i mnogi djeluju u narodu i motaju s njime ne na korist domovine svoje, nego na osobnu korist svoju. To su ljudi sustava, koji se mienjaju kako i sustavi. Namjesti ti njih, daj im dobru plaću, a oni će učiniti štogod hoće neprijatelj naše i njihove domovine Hrvatske. Osviестite se, ljudi Božji, i vrijeme bi bilo!

Bosna. Kad će ustav biti proglašen, to se ne zna još. Kažu, da će izbori slediti po vjeri, Muhamedovci će birati svoje poslanike za sabor, Srbi svoje, a katolici opet svoje. Ukupno da će biti 72 poslanika. Od ovih bilo bi 31 muhamedanac, 26 grčko-istočnjaka i 15 katolika. Ala mišanlije! A hoće li moći glasovati jedni za druge? Borme, kad je ovako, neće! Nego ovo neće moći ovako trajati dugo. Kô po ostalim zemljama i ovdje će se morati uvesti obće, tajno i jednako pravo glasa. Kad će to biti? Nikada ne, al sasvim kasno da.

Ugarska. Mnogi bečki list piše proti Košutu. Kažu čisto i bistro, da je snovao urotu, da je slao u Bosnu i novaca i oružja. On muči. Zoltan Lengyel u jednom magjarskom listu kaže, da ga u to on ne ulazi, da je on samo vršio naredbe vodja svojih — ciljajući na Košuta — najboljom i najpoštenijom namjerom. U Hrvatskoj toliki bezazleni, pravedni i mirni ljudi čame već tri mjeseca po tamnicama, a ministar Košut, sin pokojnog oca svoga, šeće slobodan i

upravlja državnim poslovima, a i svima zapovieda. Gospodar je, pa može što hoće. Njega se ljudi i boje, pak mu ništa nesmiedu. Ali, kaže hrvatska poslovice, da vrč ide na vodu dok se ne razbije. Tko bi se još mogao zakleti, da i sin ne pobježe preko Dunava, ako Košuta prije ne ulove lovci i stave u kršic? Magjar će kušati da omrazi braću, pak da se s jednim sdruži, da ubije jednoga, a upropasti drugoga, te da on tabači. Hoće li mu upaliti? Braća bi uvijek morala pred očima imati onu: Tko neće brata za brata, taj će tudjina za gospodara. Ta bi ih istina od Magjara odvrtila.

Srbija. Ljudi se vratili sa putovanja. I princ Gjorgje došao iz Petrograda. Jedni kažu, da su Srbi svugdje bili liepo dočekani, ljepše odpravljeni i da su im Englezka, Rusija i Italija obećali sjegurnu pomoć. Reć bi, da im i Košut ne stoji na putu. Drugi vele sve protivno. Hajde kome ćeš vjerovati, a jedni mora da lažu. Kako bilo da bilo, zaudara puščani prah, dovoze oružje, topove vuku, sablje oštre, vojske se vježbaju. A sve će to biti — ne dao Bog — na štetu našu. Naša će se krv prolievati, Magjari uživati i s nama zapoviedati. Pametno bi jedino bilo, da se Srbija primiri, te da se neda nagovoriti na pustolovine, jer se bojati, da bi i gore moglo biti i za njih iste. Nek Srbija bude uvjerena, da u Magjara vjere nema. Hrvatska budi tvrd svjedok. Oni vjeru nose kao i Turci, ljetni dan do podne, t. j. dok je njima potreba od nas, a nevjere su ostale dane. Svjedok povjest i riečka rezolucija.

Bugarska. Ona je spremna na rat. Nego reć bi, da će Turska prignuti glavu i reći Bugarskoj: dobro si učinila, slobodna si i u starini bila, budi sada i u budućnosti. Nemoćna je Turska, a Bugarska je jaka, pak još i zapreda. Otela je Turskoj željeznicu. Platit će joj štetu i mirna Bugarska. Knez se sada nazivlje carem svih Bugara, a to Turskoj nije drago, jer u njezinoj državi — dakle vanka današnje Bugarske — imade još puno tih Bugara, pak se Turska boji da Bugarska i te sve pridruži.

Turska. Arnauti i Mladoturci sklopili savez. Mladoturci obećali Arnautima neodvisnost, kakovu uživaju razne državice u Njemačkoj. Po tome da će Turska postati federativna, to će reći skup više državica, koje će same sobom upravljati. Sultan bi

bio zajednički car, vojska bi skupna bila, ali se u upravu pojedine državice ni on, niti itko od njegovih ministara, nebi ni malo prtio. Arnauti su se i uredili, gotovi su da udare, pa i na istoga Sultana kad bi zlo po njih snovao. Mladoturci vodje su zabrinuti. U Carigradu i vojska se buni, pa jedne čete na druge udaraju. Kažu, da će skinuti današnjeg cara Sultana, jer da je protivan slobodi i Mladoturcima. Nekoji listovi pišu, da boluje. Bit će valjda počeo umirati. Mladoturci su lukavi, sve će oni liepo urediti!

Žalostni pojavi.

Uvod.

Od nekoliko zemana i to baš od kada je žalosni Smodlaka zaveo nekoliko bezvjeraca i bezkućnika u svoje demokratsko-bezvjersko društvo, u našoj zemlji opažaju se neki žalostni pojavi, koji stavljaju u zabrinutost svakog pravog sina, komu leži na srcu naša hrvatska gruda i koji ljubi vjeru otaca svojih.

Ova žalosna zaraza, koja je amo tamo više manje očitovala i koja je na buljuke razasijana po našoj zemlji, nije mogla da liši ni naš grad. Četa ljudi, pošto je pokopala svoje hrvatstvo, prozva se kremenjaštvom i osnovala je dva listića, da jednim stoji na braniku svog ludog kremenjaštva, a drugim da udara i ruši vjerska načela i svako pošteno djelovanje našega puka, te podkopava tako društveni rad i kućni mir, blagoslov i napredak u našim mjestima.

Je li uspjelo kremenjaštvo?

Prošli izbori u gradu i okolici jasno su dokazali, da je šibenskim demokratima svaki trud uzaludan i kao što je kremen leden kamen, da tako i njihove rieči ledene nisu ni djelovale na junačko, dobro i plemenito srce našega hrvatskoga naroda. Nisu dakle uspjeli. Oni i njihovo kremenjaštvo slavno je pokopano na 28. prošloga mjeseca. Priznati moramo, da smo dotle gorkih progutali, da smo bili vriedjani u najsvetijim rodoljubnim i obiteljskim čustvima, ali mi smo sve to podnieli, čekajući dan, da narod sam sudi naše i narodne klevetnike. Taj dan je nadošao i oni su doživili narodno osudjenje. Njihove laži, njihove klevete pale su i u zemlju propale, a naša istina je pobjedonosno izišla na

Nezaboravnom drugu

O. Pavlu Silovu

PRIGODOM MLADE MISE.

I.

Uz duše tvoje mistične govore
i slabi akord mojijeh zvukova,
Hoću da združim danas, kad se ore
Akordi izpod crkvenih lukova.

— Ja sabrah ovo slabijeh stilova
Pa oni neka mjesto mene zbore,
Slabi su ali čuvstva vatrom gore
I iskreni ko duša pjesnikova.

— Ja zlata nemam, niti srebra b'jela,
A niti v'jenca da stavim vrh čela,
Jer kao i ti ubogar sam i ja;

— Nu zato ipak ne manje ti prija
Stihovlja kita još svježega cv'jeća
Koji ti skitih mašte sa drveća.

II.

— Uživaj danas u zanosu svetu,
U sreći koju Provid ti ud'jeli,
Sad postigao željenu si metu
Za koju život žrtvovo si c'jeli.

— Ta tvoja sreća i mene veseli,
Pak s toga dadoh oduška poletu,
A Bog nek poda, što ti srce želi
I na ovome i na drugom sv'jetu.

— Na Golgotu sad se eto pope,
Da sl'jediš svete Spasitelja stope,
Da budeš nav'jek svećenikom Boga,
Na diku roda našeg hrvatskoga,

Koji u patnjam žive i u boli, —
— O, i za nj mi se, moj družo, pomoli!...

III.

A kada jednom Providnost te stavi,
Da vodiš narod po trnovoj stazi,
Ti kao Krstov onda vojnik pravi

Na čelo stupi — neka bježe vrazi.

— Nu povjereno marno stado puzi
I vodi njega slobodi i slavi,
A kad ti oko kojeg vuka spazi
Tad odmah svoje drago stado javi.

— Ti razvij barjak prosvjete i vjere,
A zubljom plamnom razpaljivaj grudi
Nek Hrvat jednom oda sna se zbudi,
Nek pozna kud se rod naš dragi stere,
Nek vjeran bude i vjeri i domu,
Slobodan, sretan na ognjištu svomu!!!

U MAKARSKOJ, na 1. listopada 1908.

F. Čiro Letica.

Hrvati i Hrvatice!
pomozite hrv. Istru.

svjetlost i razširila svoju moć po gradu i okolici, da okriepi, da osnaži i ono, što su kremenjaci kroz ovaj rok od godine i malo više pokušali zvesti i otudjiti od svega onoga, što je hrvatsko, što je pošteno i čovječno.

Što rade kremenjaci-demokrati sada?

Pošto im nije uspelo, da u našem narodu ubiju hrvatsko čustvo, okrenuli su drugim putem. Tko ne ljubi Boga, taj ne ljubi ni domovine; jer kako glasoviti Kamberland kaže: „Kad si iz čovjeka izčupao vjeru, srušio si državu“. A demokrati su se prihvatili baš ovog posla. Dok su prije u „Slobodama“ i „Kremenjaku“, sad potajno, sad očito, trovali narod. U vjeru mu upravno viesu dirali, Sad su napokon otkrili svoju himbenu, runjavu i bezvjersku dušu, te osnovaše listić, koji ima zadatak, da čisto tumači bezvjerska načela, kojima su utrli pute „Sloboda“ i „Kremenjak“. Da tobože oni pokažu, ali samo čucima, da ga oni u ovo ne ulaze, povjeriše list u ruke čeljadetu bez alata i zanata, jer su se oni sramili i niesu smjeli javno stupiti na poprište u rušenju javnoga mira i reda.

Kô što je naravno, da lakše uspiju, počеше udarati na naše katoličko svećenstvo, te je dosta uzeti u ruke zadnji broj ovog novinarskog smetišta, a da svakom sinu, koji ljubi vjeru svojih otaca, te koji samo i malo do poštenja drži, uzavre krv, te da se za se i za njih zacrveni i čudi.

Dvije vlastima.

Nek nam kažu naše vlasti, koje su dužne, da bdiju i štite javno čudoredje i vjersko čustvo državljana, da bi ono, što je pisano i što se piše u onom gnjusnom listiću protiv naših svećenika, bilo pisano u kojoj mu drago drugoj državi, pak i u samoj Italiji, ne bi li to bilo zaplijenjeno i urednik pozvan na odgovornost? Vlasti su pohvalno zaplijenile ono, što se je odnosilo na jednu kastu, ali pitamo zašto puštati i ono, što se odnosilo na rušenje ugleda i druge, svećeničke kaste, podkopavanje vjerskog čustva našeg naroda? Ako je vojnik čuvar države i imanja državljana, svećenik je čuvar svega toga, a još i naših vjerskih osjećaja. Tolstoj kaže: „U pitanje vjere ne smijemo podnipošto drskom rukom dirati,“ a F. H. Jacobi kaže: „Ni u kojoj stranci ne ćeš, naći junaka, ako prije svega niesi junak u vjeri“. S ovog razloga mi kao kršćani tražimo od vlasti, da prestanu više sa svojom obzirnošću prama bezobraznicima i rušiteljima svake krjeposti. A budu li unapred, kô i dosad, popuštavale i dopuštale onakovo pisanje, moglo bi se dogoditi, da sam puk ustane na obranu povriedjenih svojih vjerskih čustava, a to sredstvom i načinom, koji, i ako baš ne bi odgovarao ljubavi i uzstrpljivosti kršćanskoj, al bi uspješno djelovao. To nama ne bi bilo drago, kao ni još komugod, pa zato i rekosmo zadnju. Puku našem pak dozivljemo u pamet rieči nekoga pametnoga čovjeka, pozivljuć ga da se po njim i vlada. Taj učenjak kaže: „Kolikogod više slušam, gdje govore proti vjeri, toliko se više u njoj učvršćujem; a pogrde i poruge poluvjeraca čine me još gorljivijim“.

Hrvatski puče! Štrosmajer je rekao: „Sve za vjeru i za domovinu.“

Bogataš, a ne plaća poreza!

Dodje porezni činovnik k nekome čovjeku, da razvidi njegovo stanje i žitak, te da mu udari porez.

Uzme velik komad papira i prostre ga na čist stol, te natakne novo pero da mu više traje. Sada počne činovnik: vi ste gospodine veoma bogat čovjek. „Jesam, ne stoga, što me za takova drže moji mješćani, nego baš u istinu jesam“. Činovniku se puno dopade njegova iskrenost, neobična pri ovakim poslima, i prosliedi: „Koliko dakle iznosi vaše imanje, ili bolje rekuć, šta posjedujete?“ Čovjek se malo nasmije i odgovori: „Posjedujem dragog Spasitelja, koji mi je pripremio stan u nebesima“. — „I šta još?“ — „Imam dobru i valjanu ženu, a o takovoj govori neki kralj u starom zavjetu: tko imade sreću namjeriti se na kriepostnu ženu, našao je prekrasnu i dragocienjenu perlu“. — „Šta još?“ — „Silu jake, zdrave i poslušne djece“. — „A još?“ — „Zadovoljno i veselo srce, te sam uvijek dobre volje“. — „Imate li još štogod?“ — „Ovo je sve“, završi dobar čovjek. — Činovnik lati svoj klobuk, udari lagano po ramenu tog dobrog čovjeka i reče mu na raztanku: „Da, da, dragi čovječe, vi ste zbilja sretan čovjek, najbogatiji u celom mjestu, i za to vi nikakova poreza ne ćete plaćati“.

Ovo donosimo na razmatranje našim demokratima, koji se uvijek tuže i srde, nezadovoljni svojim stanjem, a mogli bi i oni biti sretni i zadovoljni, kao i ovaj siromašni čovjek, kada bi kršćanski živjeli, Bogu se molili, marljivo radili i štedili. Nek se svak uvjeri, da nije novac onaj, koji čovjeka sretna čini, a niti visoki položaj, što u društvu zaprema, nego samo zadovoljnost i kriepostno življenje, te mitna savjest.

Mali puče, a i vi gospoda doktori i doktorići, držite se ovih načela! Manje bi puk u pravdama trošio, vi biste isto mogli liepo živjeti, a nevoljnome radniku i težaku moglo bi se na svaki način pomagati i podupirati u njegovim pravednim zahtjevima.

Za materinsku rieč.

Zadar.

Preporuka našim poslanicima.

Išao sam na put parobrodom. Kad smo stigli u mjesto X, mornar poštar stao prebirati poštarske torbe, da nadje onu za dotično mjesto. Prebirući i razgledavajući ih, štio je. Nadje je. Najzad, čudeći se, smijući se i veseleći, glasno reče: „Hvala Bogu da sam već i ovo dočekao! Evo se je počelo poštovati i na pošti naš hrvatski jezik“. Sva su imena mjesta bila pisana pravopisom hrvatskim i baš onako, kako ih puk zove. Povirim i ja i mnogi drugi, da li je istina što mornar-poštar reče. I uvjerali smo se da jeste. I naša su srca od radosti i veselja brže zakucala. Radovali smo se sa prostodušnim mornarom, porazgovarali smo se i veselili.

Koliko je veselje trajalo.

Što je mornar odkrio, a čemu smo se svi na parobrodu skupa veselili, to nije ništa drugo nego šaka luga u naše mirne oči. Poštari naši, sinovi naroda našega, svi ljube narod i jezik svoj, pak počeli u uredu pi-

sati hrvatski. I eto oprema toraba naznačeno u našem jeziku njihova je zasluga. Kad smo pak bolje torbe razgledali, razočarali smo se pogotovo. Na torbama, tiskanijm slovima, pisano je ime mjesta. Imena su skroz talijanska, a pisana takodjer po talijansku, onim grdnim starim nenaravnim načinom. Naši ljudi kušaju graditi, vladini ljudi ruše, a domaći sinovi ni mukaiet!

Kako je to?

Uprava pošta misli, da smo u Italiji, pa da vlast republike sv. Marka još amo vlada, da još stari lav amo stere svoja krila. A vara se! Ni vlast, ni krila amo ne dopiru i ako još vlada njihov duh. Napoleon ga je udario, narod će ga utući. Duh talijanski, jezik onoga naroda, neka vlada i caruje po Italiji, ovdje nema prava nit može. Nas je 97% a ostala 3% pak sve i da bi Talijani bili, narod ne sačinjavaju. Pa čemu i zašto poštarska vlast, ona viša u Beču i Zadru, hoće da štiti i širi tudji jezik u ovoj zemlji?

Običaji, koji narodni nisu, osobito oni, koje narod odsudjuje i odbacuje, jer se protive njegovu čustvu, njegovoj naravi i volji, nikada ne mogu zakonom postati. Gospodstvo italijanskog jezika u našoj zemlji protunaravno je, nepravedno je, pogotovo kad se pomisli, da ga nepodržava narod, nego pojedinci, kao što su Hočevar, Danaro i nekoji domaći sinovi. To se i ne može ni smatrat za običaj, nego za nasilje pojedina prama celome narodu. A takova nepravda mora već da svrši.

Poslanici naši, na djelo!

Hora je gg. da kujete il se ne mrčite! Dosti su vas nekoji domaći ljudi vukli za nos — nedajte više. Prvi vaš posao budi, najveća borba za materinsku rieč. Riešenju ovog pitanja nema i ne smiede itko više stavljati zaprieka, a odgadjati ga, bila bi po stoti put ponovljeno varanje. Ovo je hrvatska zemlja, hrvatskim pukom naseljena. I možemo i moramo zahtievati, da u našim uredima naš jezik vlada, a ne tudji, pogotovo ne njemački. Svakomu svoje, pa mirna Bosna. Do vašeg je obraza, gg. poslanici, a i do narodnjega, da sad ovo pitanje svrši. Ili sada ili neće nikada više. Opazite li samo, da će vas, bilo tko, liepim riečima kušati zasliepiti, gonite ga van kruga svoga. Gromkim glasom viknite staroj varalici: doli izdajice, doli nedostojni domaći sinovi ove sirotne mučenice, ove hrvatske zemlje!

Naši dopisi.

(O izborima. Nezakonje i nepravde radi Ribičića).

Makarska.

Kako su počeli, tekli i svršili ovi izbori, to se opisati ne da. Činovnici, demokrati, tolomaši i koji ne znadu za obraz i za poštenje, sve učinili, samo da većinu dobije čovjek narodne stranke — dosta vam je znati, da su za Ribičića glasovala 44, što umirovljena, što još u službi c. k. činovnika, a za Klarića samo njih osam i dva učitelja sa 72 slobodna gradjanina. Ipak odlučio je jedan glas, a to je baš glas c. kr. kot. poglavara. Ribičiću se može reći, da je postao poslanikom baš upravo po volji c. kr. vlade. Ovakovih nezakonitosti i protuzakonitosti, nije moguće, da je ikada

bllo igdje, pa ni u Dalmaciji. I dvorski savjetnik Vuković kumovao je ovoj izbornoj opaćini. Njegov položaj, ime i bogatsvo, mnogoga je slabića svrnulo s pravaške staze — k drugim pravašima, kao n. pr. Dr. Vranjicanu. Uvijek se odlikovao kao borac i prvak pravaša na Primorju. Zlatom je pisana sva prošlost njegova, uzorom je svakom bio, zapečatio ju je blatom, glasujuć i on sa demokratima — za Ribičića, vladina miljenika.

Izgubili su pravaši. Pravo je podleglo. Dobila je sila i krivda. Ipak me veseli, oni opareni, a Klarić triumfalno kroz grad išao, slavlje je slavio uz saučešće celoga građanstva, a protivnici s Ribičićem, zavukli se svaki svojoj kući. Sramotu ovoga izbora, u isto doba i svoju sramotu, sam Ribičić može oprati sa svoga lica.

Pravda, ljudski ponos i obraz, to od njega i zahtjeva. Hoće li? Vidjet ćemo!

*

Samo dvie na uho našem „Pobri“.

Vrlika.

Čitajući Smodlakinu „Slobodu“, vidim i brzoglav iz Kieva. Udarim u smieh, da se zamal ne zaguših. U prvi mah pomislih: da nije ovo iz Kieva u Rusiji, gdje je naš „Pobro“ nauke učio? A kad tamo, to ti je iz siromašnog našeg Kieva! Njegovi mirni i nenaučni težaci, pa sada eto postali Slobodnjaci! O, moj dragi ljudi „Pobro“! Pameti se sad uči, i ne sij kukolj među ovaj mirni narod. Nije ovo tlo za troskot. A ako ga ipak počneš sijati, ruka ovog jadnog težaka brzo će ga otriebiti i na najjednostavniji način. Ovu poruku zadij za uši, za čuti slobodno!

Pučanin.

*

Na odgovor „Šepurinskim naprednjacima“.

Šepurina.

U broju 86. „Kremenjaka“ imade jedan dopis iz ovoga sela. Eto, po podpisu doznajemo, da su to dosadašnji tolomaši postali Hrvati, koji će — kako je neki dan pisao „Kremenjak“, razviti na kuli obćine zlarinske našu milu trobojnicu. Mi se tomu veselimo i evo im ruke, pomoći ćemo ih u tome, to smo mi i dosada željeli.

U dopisu brane glavara radi troškova seoskih. A ako mi udarimo, koji još bolje poznajemo nekoje ljude i naše odnošaje, borme će se tkogod barem zacrveniti s velikih usta i prostrana želudca. Mi znademo — a i svak u mjestu — da je škola zatvorena radi pomješća, a „naprednjaci“ hoće, da je neko drugi uzročan, a nisu nego baš oni. Zašto se glavar i družina nisu postarali kod obćine, da školu gradi? Al da! Njima je do putovanja i nepametna trošenja, a obća pučka korist deveta briga. Ode nam gosp. učitelj, jer je škola zatvorena. Njima to nije žao, jer gosp. Marković nije bio ničija metla ni lopata. Svim poštenim seljanima je žao, što nam je otišao, jer je bio pravi otac našoj djeci. Uzorna ponašanja, učen, radljiv, ustrpljiv i pun dobre volje, uspješno je djelovao na podpuno zadovoljstvo svih seljana. Onakvim učiteljem svako bi se mjesto moglo podičiti, košto se njim i njegovi kolege ponose.

„Šuperinski naprednjaci“ i popu žele dobar put. A znadete li zašto? Jer je viknuo

da bude dosta. On i jedan od fabricera zapriječili, da se nepametno troši crkveni novac, da se šalju darovi čaci maloga puka, da se crkvenim novcem putevi popravljaju i t. d., pa eto za to bi im i drago bilo, da pop ode. Župnik i učitelj, to je temeljno kamenje prosvjete i uzgoja pučkoga, a eto „naprednjaci“ te temelje ruše. Držimo se, braćo, crkve i škole, to su dvie prave uzdanice naše. Manimo se smušenjaka.

Pučanin.

*

Imotski, 31 listopada.

Na 26 t. mj. birani su birači izabrali našega pravaškoga zastupnika, vrlo i čelik-značaj Dr. Jozu Mladinova. Od 74 birana birača — uza sve to da je bilo kišno i uprav ružno vrijeme — a osobito ako se uzme velika udaljenost — pristupilo ih je 70.

Svi su jednoglasno dali glas za Dr. Mladinova. Poslie izbora na podne je sobet za birane birače. Za sobeta je svirala obćinska glazba liepe komade. Palo je tom prigodom liepih nazdravica. Ali na osobit način dirnulo je sve prisutne, kada je stupila jedna kita djevojaka u bjelini, a pred njima jedna djevojčica, koja je nosila kitu cvieća. Kada ju je uručila zastupniku, izrekla je veoma liep, i do suza dirljivi govor. Zastupnik je veoma liepo odgovorio i zahvalio mladog Hrvatici. Na svrsi je zahvalio zastupnik svoj braći biračim na današnjoj časti, osvrćuć se u obće na sve predgovornike. Bio je silno aklamiran i pokle je zasvirala glazba „Liepu našu!“ svi su se birači poredali izpod obć. viećnice — u kojoj se je sobet i držao — te pod barjakom, kojeg je nosio dični Jović — Kiteša, a uza nj vrlo i odlični Hrvat Sučić, za njima obćinska glazba, pa djevojke u bjelini, za tim zastupnik i časna pratnja, a za ovim ostali birači. Ta povorka je prošla svečano preko celog varoša i uz razne aklamacije došla je do Franj. Samostana. Tu se je opet zahvalio svima dični zastupnik i odotolen svak se je mirno razišao. Sve je mirno bilo, ali dostojanstveno. Krajšnika — demokrata nigdje ni jednoga. Posakrivali se i ne smjedoše ni glavu pomoliti. Što će jadni, sada moraju oplakivati svoje grieha Još samo jednu.

U nekidašnjoj „Slobodi“ napadaju nas, da smo podkupivali glasove. Pozivljemo ih evo javno, da nam dokažu svoju lažnu tvrđnju, pa čemu im platiti oni dug u koji su upali podkupljući i varajuć jadni narod. Znat će kesa jasnoga Mile, a lako je Dundi rugati. A s druge strane nami je lako bilo podkupljivati, jer nam je novac poslat od Dr. Smodlake i od framazunske lože iz Budim-Pešte?!

*

Dva nečuvena junaka našega vremena.

Imotski.

Svakoga bi zanimalo da može naša „P. P. Sloboda“ donieti sliku dvaju junaka ove krajine, jer sa slikom bez ikakova opisa bila bi predstavljena najbolje ta dva diva, ove naše ovamo nazovi-demokratske stranke. Prvi je već do sada dosta opisivani dotur ne — dotur „Evo me“.]

Poslie izbora kao da je njegov ciele sviet (kô kad je dobio?!). Putem, kuda prolazi, tako maše rukam — i sam sobom neke razprave, obtužbe i obrane opetujuć, a opet pod onim glasovitim klobukom od

240 kruna — da mu se svak i na dvadeset koraka uklanja. Opet tkomu se i sa jednom riečju uzprotivi, odma ga proglašuje da je histeričan ili da mu fali jedna duga u glavi. Mi smo ga već dobro shvatili, pa se s njim liepo divertimo?!..... a osobito djeca, koje on dariva sa kumfetim kada ga se dopovežu. Drugi je junak amazonka Fašara. Sličnog tipa se ne može naći na kruglji zemaljskoj. To vam nije žena, nego i muško i žensko zajedno. Je li u pušenju, je li u jahanju, ni ciganin joj na megdan (i ako je ciganskog roda) ne smije izaći, je li na jeziku, je li u jezicim, je li u skakanju, priskakanju, u brojenju novaca, u kamatam, u oblačenju na muško i što ti ga mi znamo, ni Nasradin, ni Petrica Kerempuh sa svim njihovim furberijan ne mogu se s njom uzporediti.

Ovo su vam dva najveća junaka, koji su bili — a i sada su — duša i srce celog rada za nazovi demokratsku stranku. Jedinu bi još sreću, a i najveće veselje doživio varoš Imotski, kada bi se ovaj par uzeo, jer — bez pretjeravanja — inače amazonka Fašura, najliepša je krasotica u celoj krajini, a Dr. „Evo me“ pošto i onako odavna traži si polovicu života, najbolje će učiniti, ako si ju uzme za milu svoju drugaricu.

Cieli varoš ovo očekuje. Drugim junacim, eda i vani znadu, kakovih mi ovamo tipa imamo za romanopisce i za „Duju Balavca“.

Svega po malo.

U velikome gradu Italije, u Milanu, sedam razbojnika uhitili jednu jadnu sirotu djevojčicu, kad se s radnje kući vraćala, pa je tužnu oskvrnuli. Kad su se svi izmienili, okrali je, odniali joj ono malo novca što je krvavim trudom dobila, da prehrani sebe i jadnu staricu majku. Ona osta ležeći izranjena i polumrtva. Da se je ovo u nas dogodilo, „Dalmata“ i „Piccolo“ pisali bi i uvodne članke o nama barbarim Hrvatim, a pošto se to dogodilo u izobrazenoj Italiji, neće ni rieči proslaviti. Mi smo pravedni i pametni, pak samo žalimo što se je dogodilo, a i svjetovna će pravda razbojnike kazniti kako se pristoji. A Bogu kasno nije. On neplaća svaku subotu, nego sve na botu. Razbojnike hajduke vlast lovi i ulovit će ih bilo kada.

Prošlih dana očutili su u Trstu potres. Udarci su bili dosta jaki, al ni štete ni straha nije bilo. Sačuvaj nas Bože i od takova zla!

Poruke Uredništva.

Štov. dopisnik — Makarska. — Ma baš, nerazumljivo. Što je bilo moguće razabrati, evo priobćujemo. Unapried češće ali sasvim kratko.

Prijatelju — Šibenik. — Što nam pišete o remeti orguljašu i pjevačim Stolne Crkve da su i oni s onim od „G. M. P.“, tu ga mi ne ulazimo. To je posao nadležnih vlasti, nek se one brigaju, a to im je dužnost.

Č. g. Šepurina. — Drugi vas je pretekao. Prvi je, a i kraće je, pa smo i odabrali njegovo.

Sjetite nas se, ali sve kratko.

Hrvatska Tiskara (Dr. Krstelj i drug) — Šibenik